

Naciji in komunisti izbrali Mussolinija za posredovalca

Zunanji minister Ribbentrop se vrnil v Berlin iz Moskve z dogovorom glede razdelitve Poljske med Nemčijo in Rusijo in zagotovilo, da bo Stalin zalagal Hitlerja z bojnim materialom. Velika Britanija odbila nacijsko-komunistične mirovne pogoje. Naciji zatirajo revolucionarno gibanje na Češkem in Moravskem

BERLIN, 1. okt.—Nemški parlament se bo ta teden sešel v svojem zasiedanju, da sliši vladno sporočilo. Hitler bo ob tej priložnosti zadnji apel Veliki Nemci in Franciji glede ustavitve sovražnosti. Italija bo inženirski o detaljih pogajanj z Nemčijo in Rusijo, nakar bo pojasnil, kakšno akcijo bodo prevzeli totalitarne države, ki sta Anglija in Francija od svojih mirovne pogoje.

Ciano, italijanski zunanji minister, je bil pozvan v Berlin, da se bo sestel s Hitlerjem. Njegov cilj je, da bo Nemčija po italijanskemu diktatorju, priskoči na pomoč na področju vojske zveze.

Berlin, 30. sept.—Nacijska komisija je povedala svetu, da ni mir pod pogojem sprejetja nacijsko-komunističnega načrta za razdelitev ozemlja poraženih Poljske. "Roke proč od Balta in baltičnih držav," je druzglo napeljeval in komunistov.

Zunanji minister Joachim von Ribbentrop se je sinoči vrnil v Berlin iz Moskve in takoj poročil Hitlerju o rezultatu pogajanj s sovjetsko vlado. S seboj je prinesel dogovor o razdelitvi poljskega ozemlja med Nemčijo in Rusijo in zagotovilo, da komunistična Rusija zalagala Nemčijo z bojnim materialom, če bosta Anglija in Francija zavrnili njune pogoje za ustavitve sovražnosti.

Pomenju poučenih krogov je italijanski diktator Mussolini znan za posredovalca v konfliktu med Nemčijo in Rusijo na drugi strani in Anglijo ter Francijo na tretji. Ta vloga mu je bila priznana, ker je Italija glavna sila, katero hočeta Nemčija in Rusija kooperirati v akciji glavnih poravnave konflikta. Naciji v Berlinu in komunisti v Moskvi glasajo, da je njih cilj konvencionalni mir, ta pa je mogoče priznanje, da je vzhodna Evropa izključno nemško-ruska interesna sfera.

Nemški krogovi so priznali nevarnost, da bi prišlo do razpada nemško-ruske zveze. Dogovor s sovjetsko vlado je odprl pot proti razpadu. Angleška pomorska flota se je izjavila po sklenitvi pakta z Rusijo, s katerim je sovjetska obvezala, da bo zapustila Nemčijo s potrebnim materialom.

Nemški krogovi so priznali nevarnost, da bi prišlo do razpada nemško-ruske zveze. Dogovor s sovjetsko vlado je odprl pot proti razpadu. Angleška pomorska flota se je izjavila po sklenitvi pakta z Rusijo, s katerim je sovjetska obvezala, da bo zapustila Nemčijo s potrebnim materialom.

Zunanji ministri držav, ki so vključene v predlagani reorganizaciji kontinentalne Evrope, bodo pozvani na konferenco v bližnji bodočnosti. Na tej jim bo dana prilika, da povedo, ali so pripravljeni kooperirati z Nemčijo in Rusijo pri ustanovitvi "Združenih držav vzhodne Evrope." Glede mesta, kjer se bo vršila konferenca, bodo odločili v Moskvi.

Ruski voditelji v Berlinu so zadovoljni z rezultatom razgovorov. "Nikdar nismo mislili, da bodo pogajanja z Nemčijo potekla tako gladko kot so," pravijo. V Berlinu trdijo, da so naciji pripravljene plačati visoko ceno za kooperacijo proti Veliki Britaniji, o kateri pravijo, da je največja sovražnica miru v Evropi.

Nemške čete vkorakale v Varšavo

Podmornice potopile parnike nevtralnih držav

Berlin, 30. sept.—Uradno poročilo se glasi, da so prve nemške čete danes vkorakale v Varšavo, glavno mesto poražene Poljske. Nemci so razorožili okrog 120,000 poljskih vojakov, branilcev Varšave, in jih odvedli v ujetništvo. Uradna okupacija mesta se bo pričela v ponedeljek.

Grupa okrog 2000 poljskih vojakov je zadnja, ki se še upira Nemcem. Ta se nahaja na polotoku Hel, kjer je vhod v Gdansk zaliv. Nemci napovedujejo, da bodo brambovce izstradali in jih tako prisilili v kapitulacijo.

Copenhagen, Danska, 30. sept.—Tri ladje nevtralnih držav so bile včeraj potopljene po nemških podmornicah, četrta pa se je pogreznila, ko je zadela obmino. Vse so bile potopljene v bližini obrežja skandinavskih držav.

Podmornice so potopile norveška parnika Takstaas in Salaas ter švedska parnika Nyland in Jern. Vsi člani posadk parnikov so se rešili.

Vodja ameriških nacijev v zaporu

Naval na urad Lige za mir in demokracijo

New York, 30. sept.—Fritz Kuhn, načelnik Nemško-ameriškega bunda, nacijske organizacije, čigar kavelj je bila zvišana na \$50,000, ko je bil distriktni državni pravnik Thomas E. Dewey informiran, da namerava pobegniti iz New Yorka, je bil odveden v ječo, ker ni mogel položiti kavicje. V zaporu bo moral ostati do obravnave, ki se prične prihodnji mesec. Zaslišanje glede izpustitve iz ječe se je pričelo danes.

Pomožni distriktni pravnik Milton Schilback ni hotel povedati, iz katerega vira je dobil informacije, da namerava Kuhn pobegniti iz New Yorka. Dejal je, da je dobil dokaze, da se je Kuhn skušal izogniti obravnavi.

Washington, D. C., 30. sept.—Agentje Diesovega preiskovalnega odseka so včeraj udri v tukajšnji urad Ameriške lige za mir in demokracijo, komunistične frontne organizacije, in zasegli listo imen čez tisoč članov. Na tej listi so tudi imena uradnikov in uslužbencev v vladnih departmanti. Nekateri so upošleni v delavskem departmantu in v uradih delavskega odbora.

Predsednik Roosevelt je včeraj v razgovoru z reporterji namignil, da je namerava izgnati znanih komunistov iz federalnih služb. Imena 2850 znanih komunistov so na listi, katero je Edgar Hoover, načelnik federalnega detektivskega biroja, izročil Diesovemu odseku.

Kongresnik Dies je izjavil, da je dobil informacije, da bodo vsi komunisti potisnjeni iz vladnih služb. Ko je bil Roosevelt opozorjen na Diesovo izjavo, je dejal, da ne ni ugotovil vira, iz katerega je Dies dobil informacije, zaradi česar je rek, da ga je novica presenetila.

Zadnje vesti

LONDON.—Zavezniki se ne zmenijo za novo mirovno ofenzivo, v kateri sodelujejo Nemčija, Rusija in Italija. Mornarični minister Churchill je ob enem mesecu vojne naznanil, da bodo Hitlerjeve podmornice kmalu pod kontrolo angleške flote.

BERLIN.—Hitler kuje novo skemo, s katero upa ujeti Anglijo in Francijo v mirovno past.

PARIZ.—Francoski vojni urad poroča, da je milijon Nemcev pripravljenih na Siegfriedovi črti za ofenzivo.

PARIZ.—Poljska je dobila novega začasnega predsednika, potem ko je Moscicki resigniral. Novi predsednik Račkiewicz je apeliral na ameriške Poljake, naj vložijo vse svoje sile v boj proti Hitlerju.

BERLIN.—Naciji poročajo, da so v prvem mesecu vojne sestrelili 64 angleških in francoskih letal.

LONDON.—Nacijska vest se glasi, da odleže bodo poveljniki nemških podmornic smatrali sleherni angleško ladjo za bojno ladj, katera mora biti na mestu potopljena.

BUKAREŠTA.—Sovjetska vest se glasi, da so ruske čete ujele legijo Čehov in Poljakov v vzhodni Poljski.

WASHINGTON, D. C.—Bitka v senatu za preklje embarga se začne danes.

CHICAGO.—Diesov kongresni odsek, ki preiskuje neameriške aktivnosti, pride danes v Chicago, kjer bo nadaljeval preiskavo.

Avtna unija zmagala pri volitvah

Dobila je 80 odstotkov vseh oddanih glasov

Detroit, Mich., 30. sept.—Voditelji avtne unije CIO proslavljajo zmago pri volitvah v tovarnah Chrysler Motor Corp., ki so se vršile pod nadzorom federalnega delavskega odbora. Unija je dobila 80 odstotkov oddanih glasov in s tem postala predstavnica vseh delavcev v tovarnah Chrysler korporacije pri kolektivnih pogajanjih. Martinova grupa, članjena v ADF, je bila poražena na vsej črti.

R. J. Thomas, predsednik unije CIO, je dejal, da je bila Martinova grupa izključena iz avtne industrije. Volitve so ji zadele smrtni udarec. Delavci so demonstrirali, da ne marajo imeti nobenega opravka z unijo ADF. Izmed 50,506 oddanih glasov jih je unija CIO dobila 40,564, unija ADF 4744, 4424 delavcev pa ni glasovalo ne za prvo in ne za drugo unijo.

Nova poljska vlada formirana

Sikorski izbran za poveljnika poljske legije

Pariz, 1. okt.—Nova vlada poljske republike je bila formirana v Parizu, ko je Vladislav Raczkiewicz, bivši predsednik poljskega senata, položil prisego kot naslednik Ignaca Moscickija, predsednika Poljske. Takoj po zaprisegi je novi predsednik imenoval generala Vladislava Sikorskega za premierja in vojnega ministra.

Pariz, 30. sept.—General Vladislav Sikorski, bivši član poljskega armadnega štaba in premier, je bil imenovan za poveljnika poljske legije, ki je bila formirana v Franciji. Imenovala je francoska vlada na podlagi dogovora s poljskim poslaništvom v Parizu. Sikorski upa, da bo mobiliziral več poljskih divizij, ko bodo tvorile avtonomno vojaško grupo v francoski armadi. Sikorski je prišel v Pariz iz Rumunije zadnji ponedeljek.

RUSIJA POTEGNILA ESTONIJO V SVOJ KROG

Mokva naznanila sklenitev vojaškega pakta

SOVJETSKA KONTROLA BALTIKA

Moskva, 30. sept.—Sovjetska vlada je naznanila sklenitev pakta vzajemne vojaške pomoči z Estonijo. S tem je Rusija dobila pravico utrjevanja strateških estonskih otokov in pristanišč v severnem delu Baltika, obratno pa je Rusija zagotovila Estoniji vaezstransko pomoč, če ji bo pretela nevarnost agresije s katerekoli strani.

Istočasno je sovjetska vlada naznanila sklenitev trgovinske pogodbe z Estonijo, ki predvideva izboljšanje trgovinskih odnosov med državama. Rusija je s tem dobila koncesije glede transportacije svojega blaga v estonska pristanišča.

Pakta dajeta Rusiji kontrolo nad severnim delom Baltičkega morja. Njen vpliv se je povečal zlasti nad Finskim zalivom in drugimi zalivi, ki so vitalnega pomena v trgovini med Finsko in Švedsko.

Pakt vzajemne vojaške pomoči je bil podpisan po štiridnevni pogajanjih med estonskim zunanjim ministrom Selterjem in sovjetskimi voditelji. Na podlagi tega pakta bo Rusija vzdrževala pomorske in letalske baze v estonskih pristaniščih in na otokih. Pakt dalje določa, da ne sme Rusija in ne Estonija skleniti zveze ali koalicije s tretjo stranjo, ki bi bila naperjena proti eni ali drugi. Utrjevanje ruskih pomorskih in letalskih baz na estonskem ozemlju ne sme ograditi estonske suverenitete in ne njenega ekonomskega ter državnega sistema.

V Moskvi pravijo, da je bila pogodba sklenjena z namenom utrditve prijateljskih odnosov. Stopila bo v veljavo po ratifikaciji in ostala v veljavi deset let. Pogodba se lahko podaljša za nadaljnji pet let, če podpisnici želita. Trgovinski pakt daje Estoniji pravico transportacije blaga po ruskih železnicah in vodnih poteh v pristanišča ob Črnem ali Arktičnem morju.

Senatni odsek za odpravo embarga

Modifikacija provizije o raztegnitvi kredita

Washington, D. C., 30. sept.—Senatni odsek za zunanje zadeve je pripravil senatu sprejete predloge Rooseveltove administracije glede odprave provizije v nevtralnem zakonu, ki prepušča prodajanje in pošiljanje ameriškega orožja in bojnega materiala zavojevanim državam. Priporočilo je bilo sprejeto s šestnajstimi proti sedmim glasovom, toda štirje senatorji, ki so glasovali za odpravo embarga, so si pridržali pravico glasovanja proti vsaki ali vsem modifikacijam zakona, ko bo to vprašanje prišlo na dnevni red v višji zbornici.

Debata o predlogu se bo pričela v senatu v ponedeljek. Ta je najbolj koelji predmet, nanašajoč se na vodstvo ameriške zunanje politike. Debata se bo zavlekla in morda bo akcija celo odložena, če se bodo pokazala znamenja, da bo vojna v Evropi končana.

Provizija, ki se nanaša na kredit v zvezi s pošiljanjem bojnega materiala, je bila modificirana. Predsednik lahko raztegne

Domače vesti

Nov grob v Calumetu
Calumet, Mich.—Dne 21. septembra je umrla 44-letna žena Johna Turka v Osceoli. Rojena je bila tu in zapuša moža, mater, več otrok in bratov ter sester.

Clevelandske vesti

Cleveland.—V konflikt s policijo je prišel 19-letni Richard Vehovec, sin slovenskega councilmana iz 32. warda, ko je zavozil svoj avto ob poulični drog in pri tem je bila ranjena njegova 18-letna spremljevalka Lucille Biscotti. Mladi Vehovec se je izgovarjal, da je slabo videl skozi vetrobran. Enkrat je bil že obsojen, da ni smel leto dni voziti avtomobila. — Dne 28. septembra je naglo umrl Jos. Jaklič, star 51 let in rojen v Medvodah na Gorenjskem. V Ameriki je bil 27 let in tu zapuša ženo in dva sinova. Bil je član društva 53 SNPJ.

Rumunija utrjuje svojo mejo

Bojazen pred rusko invazijo

Bukarešta, Rumunija, 30. sept.—Rumunija je pričela utrjevati svojo mejo v Besarabiji ob ruskem ozemlju, da se zavaruje proti možnosti invazije sovjetskega vojaštva. Besarabija obsega 17,146 kvadratnih milj in je bila pred svetovno vojno rusko ozemlje.

Rumunija je zdaj poslala nadaljnja dva armadna zbora na mejo, kjer je že prej koncentrirala veliko vojaško silo. Uradno poročilo pravi, da je Rumunija mobilizirala armado 1,800,000 mož.

Bolgarija tudi zahteva od Rumunije vrnitve Dobruže, Ograka pa vrnitve Transilvanije. Ruska armada, ki je vkorakala v južni del Poljske, drži zdaj most pri Zalesycycku, ki spaja cesto z rumunskim mestom Cernautijem. Dalje je zasleda most nad reko Dniestro, ki je zvezan s Tighino, rumunskim mestom na drugi strani reke.

Nemški ekonomski veščaki v Belgradu

Justični minister sestavlja nov volilni zakon

Belgrad, 30. sept.—Sem so dospeli nemški veščaki, člani stalnega nemško-jugoslovanskega ekonomskega odbora, da razpravljajo o izmenjavi blaga med Nemčijo in Jugoslavijo z ozirom na izpremenjeni svetovni položaj. Delegaciji načeluje dr. Friedrich W. Landfried, tajnik nemškega ekonomskega ministra. Načelnik jugoslovanske delegacije je dr. Milivoj Pilja, pomočnik ministra za zunanje zadeve.

Jugoslovanski gospodarski krogi so zavzeli stališče, da Jugoslavija ne more pošiljati blaga Nemčiji na kredit. Glede povečanja izmenjave blaga se vzdržuje mnenje, da je to mogoče, če bo Nemčija pošiljala Jugoslaviji tako blago, ki ga potrebuje. V to kategorijo spadajo gotove tkanine, železo, jeklo in koka.

V Belgradu so začeli sestavljati nove politične zakone. Sestava novega volilnega zakona je bila poverjena pravosodnemu ministru dr. Markoviću. Na podlagi novega zakona se bodo volitve vršile z glasovnicami in sorazmernim predstavništvom.

kredit za 90 dni, toda pod pogojem, da kupec poravnava svoje obveznosti. Nadaljnji amandment določa, da raztegnitve kredita ni deležen nihče, ki zadržuje plačila.

FRANCOZI BOMBARDIRAJO NEMŠKO FRONTO

Letalci sestrelili več nemških letal

PREDSEDNIKLEBRUN NA FRONTI

Pariz, 30. sept.—Danes objavljeno vojno poročilo se glasi, da francoski topovi bombardirajo nemške pozicije v dolini ob reki Mozeli. Pod kritjem bombardiranja so čete prodrele do Bescha in Borgia.

Predsednik Albert Lebrun je obiskal glavni stan francoske armade na zapadni fronti. Spremljala sta ga letalski minister Guy La Chambre in Joseph Vuillemin, načelnik letalske sile. Lebrun je ob tej priliki odklokal več častnikov, ki so demonstrirali avoje junaštvo v bitkah z Nemci.

Pariz, 30. sept.—Po kratkem odmoru so francoske čete na zapadni fronti obnovile aktivnosti. Uprizorile so več naskokov na nemške pozicije ob reki Mozeli, v trikutu ob meji Luksemburga. Vojno poročilo se glasi, da so bili naskoki uspešni in da so Francozi ujeli več nemških vojakov.

Drugo poročilo pravi, da so francoske čete odbile napad sovražnika na ozemlju pri Saarbrueckenu, glavnem mestu nemškega Poasarsja. V zadnjih dneh so francoski letalci sestrelili več nemških bojnih letal. Več francoskih bombnikov je preletelo mejo in napadlo nemške postojajke ob reki Mozeli.

London, 30. sept.—Tu pravijo, da je bila skupina nemških bojnih letal, ki je poskušala doseči Škotsko, pogrnata nazaj. Proti njim so se dvignila angleška letala in jih zapodila.

Angleške avtoritete so naznanile, da je eksplozija v municijskih tovarni v severnem delu države ubila petnajst delavcev in ranila štiri druge. Povzročila ni velike materialne škode in tovarna bo nadalje obratovala.

Drugo poročilo pravi, da je bila nevarnost nemških podmornic deloma odpravljena. Skoro vse podmornice, ki so ogradile plovo ob angleških parnikov po glavnih pomorskih črtah ob obrežju, so bile izgnane.

Finančni minister John Simon je naznanil v parlamentu, da vlada ne bo iskala vojnih posojil, dokler ne izčrpa drugih virov.

Anglija potroši okrog \$21,000,000 dnevno za vojno. Francija pa okrog \$12,000,000. Koliko potrošita Nemčija in Rusija, ni znano, toda gotovo je, da vzdrževanje mogočne nemške in ruske vojne mašine stane velike vase denarja. Veščaki sodijo, da stroški zavojevanih držav znašajo čez šestdeset milijonov dolarjev dnevno.

Legija zahteva akcijo proti komunistom

Chicago, 30. sept.—Ameriška legija je zaključila svojo konvencijo v Chicagu s pozivom na kongres, naj uniči komunistično stranko, nacijski Bund in vse slične organizacije in ustavi dotok priseljencev, dokler se ne bo ustavilo brezposelnih v Ameriki nižalo na milijon. V drugih resolucijah je legija zahtevala registracijo vseh nedržavljanov in pohvalila federalni detektivski departament, ker je odredil lov na zunanje špione. Dalje je zahtevala poostrežev zakon glede deportacije tujcev. Raymond Kelly, odvetnik iz Detroita, je bil izvoljen za načelnika legije. Čikaška trgovska zbornica sodi, da so legionarji in drugi, ki so prišli z njimi v Chicagu, potrošili okrog 15 milijonov dolarjev.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina za Zdravne drave (even Chicago) in Kabanu \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincro \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincro \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokovni dopisov in neorganiziranih člankov se ne vračajo. Rokovni dopisovine (črtice, povesi, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s listom PROSVETA 2457-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavo na primer (September 30, 1939), poleg vsega imena na naslova pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Evropski socialisti in vojna

V starokrajškem delavskem tisku čitamo, da delavske stranke v Franciji in Angliji enotno podpirajo vojne ukrepe svojih vlad v oboroženem konfliktu z nacijsko Nemčijo. Delavske stranke tamkaj smatrajo to vojno za obrambno in vsako ovrnanje pravične obrambe bi bilo samomorilno in zločinsko.

Daily Herald, glavno glasilo angleške delavske stranke, je ob izbruhu Hitlerjeve vojne izjavil:

Delavstvo Anglije mora v tem konfliktu aktivno sodelovati za zmago nad nacijsko brutalnostjo. Stati ob strani in gledati, kako Hitler uničuje neodvisnost malih narodov, bi bilo mnogo strašnejše kot pa je vojna."

Na angleškem torej ni nobene načelne opozicije proti vojni s strani socialistov in ostalih organiziranih delavcev. Vsi delavski voditelji aktivno sodelujejo z vlado, pri tem pa si pridružujejo pravico javne kritike v parlamentu ali v svojem tisku glede vsakega postopanja vlade, katero se jim ne zdi pravilno s stališča delavskih interesov.

V Franciji sodelujeta z vlado socialistična stranka in Splošna delavska zveza. Isto mnenje kot angleški socialisti, da bi bilo nadaljnje mirno gledanje Hitlerjeve agresivnosti strašnejše kot je vojna, imajo tudi francoski socialisti.

Leon Blum, vodja francoskih socialistov, je ob začetku vojne napisal v glasilu socialistične stranke Populaire sledeče besede:

"Niti Anglija, niti Francija ne vodita vojne proti nemškemu narodu... Obe sta bili pripravljene sodelovati na konferenci petih velles, ako bi bila Nemčija ustavila vojno in povlekla svoje čete iz Poljske... Toda Francija bo branila svojo svobodo, svoj obstoj in svojo čast. Respekt do dane besede se dopolnjuje s skrbjo za lastno varnost. V tej vojni se bo Francija borila za mir, za rešen mir, ki mora biti zgrajen na pravičnosti in pameti, za mir, ki bo imel za cilj osvoboditev in bratsko sodelovanje vseh narodov Evrope."

V Franciji se nahaja tudi odbor nemške socialne demokracije — socialistični begunci iz Nemčije — ki je ob izbruhu vojne objavil oklice, v katerem med drugim pravi: "Pregaziti krivce, da bi mogli potem nadaljevati z mirno obnovo Evrope, je zapoved zgodovine. V tem smislu se borimo za mir, svobodo in kruh!"

Odbor avstrijskih socialistov, ki se tudi nahaja v Parizu, je ob napovedi vojne Nemčiji med drugim izjavil: "Mi avstrijski socialisti izjavljamo svečano, da bomo nadaljevali boj proti totalitarnemu barbarstvu, ki tlači naše sodruge in omadežuje ves svet s krvjo."

Gornje izjave vodilnih socialistov, socialističnih glasil in zastopnikov delavskih strank dokazujejo, kakšno stališče zavzema delavstvo Anglije in Francije ter svobodno delavstvo Nemčije in bivše Avstrije napram Hitlerjevi vojni. Vsi se navdušujejo za poraz Hitlerjeve militaristične mašine, za poraz nacijske diktature, za poraz organiziranega barbarstva, ki je uteleseno v totalitarnih režimih.

Iz starega kraja se nimamo odmevov na Stalinovo invazijo Poljske in na sodelovanje sovjetskega diktatorja s Hitlerjem pri ustrahovanju vzhodne Evrope in baltičnih držav, vendar si lahko mislimo, kakšni so ti odmevi. Socialisti zavojevanih, kakor nevtralnih, držav Evrope vidijo v tem dejstvu — zavzetju Hitlerja in Stalina — potrebo, da se njihov boj razširi tudi proti Stalinovemu barbarstvu.

Kavs okoli embarga

Ali je boj za ohranitev embarga v nevtralnem zakonu demokratičen?

To zanimivo vprašanje je na mestu, ako kolikaj upoštevamo rezultat ankete, katero je vodil glede embarga Institut za ameriško javno mnenje (Gallup Poll). Pravkar objavljeni rezultat omenjene ankete se glasi, da se je 53 odstotkov ameriških volivcev izreklo proti embargu in za revizijo zakona v toliko, da bo dovoljeno prodajanje orožja in streliva vsakomur, ki pride sam ponj in ga plača v gotovini.

Navedeni odstotek ni posebno velika večina, vendar je večina. Demokratično pa je, da se upošteva vsaka večina. Upoštevanje manjšine, ki zna dobro rohnati, razsajati in pretiti — ni demokratično.

Glasovi iz naselbin

O potovanju na slavnost dneva SNPJ—III

Cleveland.—Po kosilu smo se odpeljali na piknik v Gregorčičev park, ki je nekaj milj od mesta. Tja je naju peljal Donald Lotrich iz Chicaga. Pihala je močna sapa in nesla prah ljudem v obraz in tudi v oči. Šele zvečer oziroma drugi dan smo spoznali, kako smo bili umazani.

Sredi popoldne je br. Malgai otvoril program. Najprvo so nastopili ustanovitelji društva 2 iz La Salla, nato gl. predsednik Vincent Cainkar, glavni in zadnji govornik pa je bil profesor Maynard C. Krueger s čikaške univerze. On je imel zelo pomemben govor tikajoč se vojne in brezposelnosti. Vsi so ga zelo radi in z zanimanjem poslušali, posebno mladina. Med govorniki sta bila tudi župana iz La Salla in Peruja. Nastopila je Vadenlova skupina iz Clevelanda, ki je proizvajala razne točke v petju in godbi, kakor znajo le ti fantje. Nastopilo je še več drugih v zadovoljstvo navzočih. Plesali so pa kar po cementu, kar se je nekaterim nam čudno zdelo. Toda kaj bi se brigal za to, naj se brigajo tisti, ki plešejo!

Nas je začela tretji žejja in poljskali smo tiste jasli, ki so bile k sreči blizu. Bil je velik prostor, okrog in okrog ograjen z baro, sredi pa točaji. Najprej smo udarili po ječmenovcu, kar naenkrat se pa nekdo oglašal, da je treba železne vode, o kateri je slišal prejšnji večer. In vsi smo si jo zazeleli. V naši skupini nas je bilo veliko iz različnih krajev. Bila je vesela družba iz Springfielda, ki je prišla pod vodstvom Johna Gorska, predsednika gl. potnega odtoka, in sodruga Josepha Ovca. Ta družba je bila res vesela. Nadalje so bili rojaki iz Molina, velika družba iz Waukegana in Milwaukeeja. Seveda, brez Čikažanov ni bila nobena skupina. Moj boardling boss mr. Struna je bil vztrajno z nami in z veseljem srkal ono ž. v.

V naši družbi je bilo tudi veliko veselih in korajžnih rojakinj iz več naselbin, posebno iz Milwaukeeja. Kurja vera, da so bile bolj zgovorne kot mi moški! In mi smo jim dali prednost—ladies first!—veseli, da jih imamo med sabo. Smo bili vsaj ljudje. Mr. Franku Brenecu in drugim rojakom in rojakinjam iz Waukegana sem sporočil, da pridem v njim nasebino in naj mi vsakdo pripravi nekaj copakov za novo in staro naročnino za Cankarjev Glasnik. Objubili so mi, ako bom znal dobro agitirati, da bom že kaj dobil. In res sem še precej dobil (o tem pozneje).

Storila se je gosta tema, narasla že precej velika ura, mi pa smo še vedno bili v veseli družbi pri jaslih. Treba je bilo povedati glede voznika, da nas odpelje s pikniškega prostora domov k počitku. Kmalu smo ga dobili v osebi mr. Paulihe, tu rojen Slovenec, ne več mlad in znan po vsej okolici. On je član mestne zbornice v Oglesbyju. Mož je zelo uljuden, prijazen in simpatičen. Peljal nas je, toda ne domov, marveč v Slovenski narodni dom, kjer smo dobili več drugih prijateljev obojega spola, med njimi tudi poznanega in veselega rojaka Kramarčiča.

Mož je veliko izkusil v Ameriki. V to deželo je prišel še zelo mlad fant.

Mož nam je veliko povedal iz svojega življenja, posebno iz Calumeta, Mich. Z njim je bila tudi žena, s katero sta vzgojila, ako se ne motim, 12 otrok, zdaj vsaj odrasli. Gotovo sta morala veliko pretrpeti predno sta jih vzgojila. Ker je mož tudi simpatičen in humorist, sem ga z veseljem poslušal. Ob tej priliki se je naročil na Prosveto za vse leto. On in mr. Pauliha sta naju vabila, naj še ostaneva v SND in da nama ne bo treba nič skrbeti za pijačo. Ampak ker se je bližala največja ura oziroma najmanjša za njo in ker je mr. Struna pripomnil, da mora ob petih zjutraj na težko delo v tovarno, za kar bo dobil plačo in pol, sva odredila, da odideva. Poslovala sva se od vseh prijateljev z željo, da se še vidimo drugič oziroma še isti dan, na delavski praznik.

Bilo je še vedno vroče, da ni bilo moči spati, toda truden clovek vseeno za silo zaspi. Zjutraj se prebudim, ne da bi me zbudil cerkveni zvon, ker menda ni bilo nobene maše, vsaj zvonilo ni. Vsi so bili pokoncu, mr. Struna pa je že odšel na delo. Spijem skodelico kave, kot navadno in se odpravim, da vidim, kaj je z drugimi pivskimi bratci. V SND jih je bilo še veliko, samo mojih kolegov in prijateljev iz Clevelanda—Šiferja, Kumana, Stoparja—ni bilo več. Odšli so bili že prejšnji večer s piknika naravnost na postajo, se odpeljali v Chicago, od tam pa ob 11:20 v Cleveland z vlakom Nickel Plate. Najbrže jih je jezila prevelika vročina, ker niso mogli spati. —(Dalje prihodnjic.)

Anton Jankovich, 147.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa.—To bo nadaljevanje iz Johnstowna. Zadržal sem omenil, da sem takoj ob prihodu v Morellville dobil novo naročnico Mary Gorenc. Da si v njeni bližini nahajajo franciškani, ona in njen mož ne verjame, da jim bo Bog dal za življenje, ako mož nima dela. On je bil okrog 20 let član jednote, v depresiji pa jo je izgubil. Ljubi in upošteva jo še vedno, kakor tudi Prosveto. Povedal mi je, da radi čitajo moje dopise, prav tako se je izrazila tudi gospa Homec. Poslovil sem se od prijateljev in bratov in sester, jim objubil, da jih v kratkem zopet obiščem, v smoj prosti čas pa posvetim dopisom, da se bodo z njimi kratkočasili v dolgih zimskih dneh.

Tone Ukmar me je popeljal do Cambria, kjer sva popila par čaš pivca. On je šel potem klobase sušit, jaz pa naprej na Moxham, kjer živi mnogo naših rojakov, naročnikov Prosvete in Proletarca. Tam nazadnjaških listov ne upoštevajo dosti. Obiskal sem najprej slovenskega trgovca Johna Langerholca, ki je bil zadnje čase v laseh s pennsylvanjskim poročevalcem. Br. Langerholec in njegova družina so na dobrem glasu.

Nadaljeval sem moje potovanje. Langerholcov sin me je popeljal na hrib, nazaj navzdol pa sem obiskoval naše rojake in pobiral naročnino. Enakopravnost mi je ponovil Anton Kova-

Razvaline nemškega vojaškega letala, ki so ga poljski letalci uničili.

čič, Kukuembergerjevimi pa sem list ustavil, ker je pred par meseci umrla mati, sinovi in hčere pa ne znajo čitati slovenski, da si dobro govore materin jezik. Tukaj je zopet jasen dokaz, da je 11. konvencija napravila veliko napado, ker ni dovolila v dnevniku Prosveti dve strani angleškega čtiva za mladino. Tako bomo drug za drugim kapali, dnevnik Prosveta bo pa prisljen zavzeti drugo stališče. Jaz sem toplo priporočal, da bi Prosveta dnevno izhajala na šestih straneh, štiri slovenske in dve v angleščini. Toda "starega otroka" niso hoteli poslušati. Sicer ni še vse zamujeno. To napako naj popravi 12. konvencija v Pittsburghu. Če bom takrat še med živimi, bom prav gotovo priporočal to prekoristno stvar.

Obiskal sem tudi Andya Vidriha, gl. podpredsednika SNPJ. Pogovorila sva se o več važnih stvareh tikajočih se jednote. Vidrih je mož, s katerim bi se clovek lahko pogovarjal ves teden, če bi nama čas dopuščal. Obiskal sem tudi par naročnikov, ki so pa brez dela in so mi naročili, naj se jim list ne ustavi. To prošnjo sem takoj sporočil upravništvu Prosvete, kjer bo gotovo upoštevana. Obiskal sem tudi Johna Zupana, ki je ponovil naročnino za vse leto. Rad bi se z menoj pogovarjal; ker pa čas beži in noč prihaja, moram glejdati, da napravim korake, ker sem jih imel še mnogo za obiskati. Se bom pa prihodnjic dalj časa pomudil in takrat bo že sladka kapljica doma.

Obiskal sem tudi gospo Mary Suhadolnik. Veste, pa ni suha, je precej visoka in debela. In zakaj tudi ne, saj je blagajnica društva 600 že 10 let in torej ni brez cvenka. Ime je podedovala po svojem možu. Tako mi je dan hitro minil. Obiskal sem tudi Franka Pavlovicha, ki je svoje gostilniške prošore na novo preuredil, da bolj odgovarjajo. Z njim bi se bil rad kaj pogovoril, toda je bil preveč zaposlen za baro. Ga bom prihodnjic bolj zadaj obiskal.

Treba se je bilo podati k počitku. Prenočil sem pri Langerholcih. Gospa mi je postregla z okusno večerjo. John pa mi je podaril zavitek prekaženih klobas. Obiskal sem še več drugih, toda jih ni bilo doma, bom pa prihodnjic pobral zaostalo naročnino. Ob 6. zjutraj sem se odpeljal z vlakom do Greensburga.

od tam pa z busom na Yukon. Dobil sem nekaj naročnin, toda sem komaj pokrtil vozne stroške, ker je mnogo takih družin, ki imajo štiri ali pet članov pri SNPJ in pride le majhna vsota za zastopnika.

Z Yukona sem šel v Claridge. Obiskal sem bolnega člana Franka Jazbeca, ki je ponovil naročnino za pol leta. Voščil sem mu hitrega okrevanja in se podal k slovenskemu trgovcu Franku Zupančiču, ki vodi tam že mnogo let trgovino in je zelo priljubljen med rojaki. Bil je tudi delegat na 11. konvenciji. S svojim marljivim delom in varčevanjem se je gospodarsko dobro opomogel, postavil na lepem kraju zidano in moderno urejeno hišo, v kateri živi na svežem zraku z ženo, sinom in dvema hčerka. Frank mi je ponovil celeotelo naročnino in objubil, da me prihodnji dan popelje v Irvin, ker busi ne vozijo v nedeljo. Tako je tudi bilo. Poslovala sva se in jaz sem šel iskat telesnega okrepčila v tamkajšnji klub. K meni pristopi Matt Možgun, me potreta in plača naročnino na Prosveto. Pridrži se mi tudi J. Srebrnjak, društveni predsednik, ki me je potem spremljal k tajniku Mihaelu Balohu, kjer so mi dali prenočišče. Razvila se je živahna zabava, vsega je bilo dovolj in smo se veselo pogovarjali, dokler nas ni premagal zaspanec.

Drugi dan sem ponovno obiskal Franka Zupančiča, ki mi je postregel z okusnim kosilom, potem pa odpeljal v Slovenski dom, kjer se je vršila društvena seja. Sešel sem se z mnogimi starimi prijatelji in znanci. Je res lepo, če ima clovek povsod prijatelje. Ob 12. sem zapustil tamkajšnje prijatelje in se z Zupančičem in njegovo družino odpeljal v Strabane, kjer se je vršil piknik na Drenikovem vrtu. O tem bom poročal prihodnjic. Zahvaljujem se vsem znancem in prijateljem, katere sem obiskal in ki so mi šli v vsakem oziru na roko, posebna hvala pa Franku Zupančiču in družini za njih poštvovalnost in dolgo brezplačno vožnjo.

Anton Zidansek, zastopnik.

To in ono iz Johnstowna

Johnstown, Pa.—V tukajšnjih tovarnah se zadnje tedne obrača kolese nekoliko hitreje. Tudi premozarji delajo bolje kot so v poletju. Če je temu vzrok vojna v Evropi ali domače potrebe, mi ni znano. Kapitalistično časopisje že piše o pomanjkanju delavcev, kar pa ne bo resnica. Nasprotno: treba bo uposliti še veliko številno delavcev predno se bomo iznebili brezposelnosti.

Pred leti so se dogajali spori med organiziranimi in neorganiziranimi delavci, in to posebno v stavkah. Danes je tudi glede tega sprememba. Pri gradnji velike ceste Pittsburgh-Harrisburg se med delavci pojavljajo spori, h kateri ūnji bi spadali, k CIO ali ADF. To še ni tako slabo, toda ti spori se razvijajo v pravcati boj, ki delavcem ne dela nobene časti, še manj jim pa koristi.

V okolici Somerseta so pred kratkem zastavkali delavci unije ADF za večjo plačo, obenem so pa menjali unijo in se pridružili CIO. Delodajalec (kontraktar) (Dalje na 3. strani.)

Med dvema komisariatoma

Po Ordžanikidzovi smrti so v Moskviški komisarijat za težko industrijo, ki mu to smrtjo zmanjkalo močne roke, razdelali več manjših komisarijotov, ki so podedovali stanovanjska poslopja in podeželske hiše tega komisariata. Da z delitvijo te delnice niso bili zadovoljni, kaže čudna vojna, nastala med komisariatom za kemično strijo.

Hiša v Lianosovu, moskovskem predelu, je pripadla ljudskemu poverjeništvu za lezno industrijo zelo nezadovoljno. Od jaja dalje so stanovniki v hiši trije vodilniki prvega poverjeništvu. Ti možje niso bili tili, da jih Smoljagovski, poslovodja tega komisariata, neprestano opazuje.

Neke noči, ko jih ni bilo doma, se je prišel Smoljagovski s 15 oboroženimi policisti poslopja, potegnil je vratarja iz postelje, je s samokresom v roki prišilil, da je vilo. Kaj se je potem zgodilo, opisuje polni sovjetski list "Industrija":

"Vitrihi so rožljali, zlomljene ključavnice, vrata so ropotala in žalostno so žvgtale pkenске šipe. Iz sob so leteli stoli, blagopodinjako orodje, knjige in igrače." K se na ta način odbesneli, so se "zmagovopolastili še hiše v Lianosovu in se v nji počučali tabatorili. Prejšnji trije stanovniki so postavljeni dobesedno pred vrata.

Obnrlili so se na vodjo svojega komisariata Sodruga ljudski poverjenik je bil divji in koj pozval moskovskega policijskega šefa, je vzel poročilo o dogodku na znanje in je jim podrejenim ukazal, naj poskrbijo, da prejšnji prebivalci spet prišli v hišo. Zelo radi so šli policisti na delo, kajti nastopili morali proti petnajstim tovaršem policisti ki so bili oboroženi, razen tega pa proti izkazem ljudskih poverjeništev, ministrstva, kor bi rekli pri nas. Ukaz pa so sredi vendarle izpolnili. Smoljagovski je moral s jimi 15 stražniki vilo zapustiti, stara trpa je zmagoslavno stopila vanjo. Toda ur pozneje so stražniki Smoljagovskega prišli. Zapodili so uradnike železnega komisariata in so se proglasili za upravičene gospodarje vile.

Od tedaj sta prešla že skoraj dva meseca Ljudski poverjenik za železno industrijo spet obrnil do moskovskega policijskega. Odgovor je bil melek, ki traja še danes. Ne se noče vmešavati v spor med dvema tak soklima uradoma. Vendar pa še ni izgledni upanje, da bo končno zmagal zakon nad sploštvom, pravi "Industrija" na koncu svoje poročila...

Od kod otroška paraliza?

Da povzroča otroško paralizo, ki je v njih letih v Evropi ponovno nastopila epidemio, eden izmed virusov, kakor imenujemo najmanše, celo z mikroskopom nevidne zenske klice, je že davno dognano. Da se in cije dogajajo preko nosa in grla, so tud ugotovili, vendar ni mogel dosej nihče dati, kje bi mogli tega nevarnega povzročila boleznj dobiti zunaj cloveskega telesa in uničevati.

Natančno opazovanje različnih epidemij je švedskega profesorja Klinga opozorilo, da nastopa ta kuga povsod, kjer je skrbja prebivalstva z vodo nezadostna. Načno je preiskal vsak primer otroške paralize na Švedskem in obenem tudi vodnjak in virke v bolnikovi bližini. Pri tem je dojel da je v vodi raznih vodnjakov boleznega klic ki povzročajo pri živih otroški paralizo podobno bolezen. Da-li gre za pravega povzročitelja te paralize ali pa samo za sorodno v virusov, doslej še ni mogel ugotoviti, vsek pa opozarja na to, da je treba sanirati vse zdrave vodnjake in poskrbeti tako posesti kakor celim mestom za zdravo vodo, če ho mo otroško paralizo odpraviti. Zdravniki si gi upajo, da bodo na tej podlagi našli tudi ve možnosti za obravnavanje skrajno nevarne bolezni.

Trd kakor diamant

Diamant, najtrša snov, ki jo poznamo na svetu, je pomagala ameriškim izumiteljem dovesti do kovinske zlitine, ki je mnogo cenejša od amanta, pri tem pa je za malenkost (0,2 voltkra) mehkejša od diamanta. Gre za zlitiz volframa, titanija in nekih drugih snovi, ki izločajo pomešajo z niklom in grafitom. Ta zlitina je posrečila ameriškim kemikom McKennu Smithu. Po svoji odpornosti presega kar rund in bo lahko rabila za rezanje najtršega kila.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 2. oktobra 1919)

Domače vesti. V Evelethu, Minn., je bil delu v jami ubit 36-letni A. Maček iz Logona član SNPJ.

Delavske vesti. Splošna jeklarska stavka nadaljuje povsod; najbolj je krvava v Pensylvaniji, kjer so prepovedani shodi in stavkarjev.

Iz inozemstva. Naduti italijanski pesnik D'Annunzio pravi, da se smatra v vojni z goslovijo.

Sovjetska Rusija. Zavezniki se še vedno svetujejo v Parizu glede poostrene blokade pram Rusiji.

Šlika kaže požar, ki so ga zaslele nemške bombe v Westerplattu pri Gdansku.

ROMAN TREH SRC

JACK LONDON

— To-le vino je izborno. Sicer se pa lahko sam prepričaš, da ga je pil Da Vasco pred štiri sto leti, ko je prišel s svojimi vojščaki v to dolino, — je dejala in pokazala na lesen vrč, ki ga je postavila služabnica k njenim nogam.

O starosti vina ni bilo nobenega dvoma. Torres je pomislil, da je preplula ta kapljica zapadni ocean pred štirimi stoletji in da je za dvanajst pokolenj starejša od njega. Zato ni čuda, da ga je dobra kapljica tako mikala. Čaka, ki mu jo je napolnila služabnica, je bila velika, vendar jo je pa Torres v dušku izpraznil. Vino je bilo izborno. Kmalu se je razlilo po njegovih žilah in začutil je, da mu gre močno v glavo.

Carica mu je velela sestiti na rob divana, da bi ga lahko bolje opazovala.

— Prišel si brez povabila? — ga je vprašala prijazno. — Kaj mi imaš povedati? Morda prihajaš s kako prošnjo ali željo? Govori!

— Mene je določil žreb, da postanem tvoj mož, — je dejal in si zavil brke čez, le pogled, kakšnega korenjaka dobiš. Moški so na ljubavnih sestankih vsi enaki.

— Čudno, — je dejala carica. — V Ogleđalu Sveta nisem videla tvoje obraza. Tu mora biti ... pomota, a?

— Da, pomota, — je pritrdil hitro, ker je prečital v njenih očeh, da vse ve. — Vino je vsega krivo. V njem je neka čarobna sila, ki me je prisilila, da sem ti odkril svoje srce. Ljubim te in brez tebe ne morem več živeti.

Smeje je poklicala služabnico in ji velela naliti Torresu še eno čašo vina.

— Zdaj pride na vrsto najbrž druga pomota, kajne? — ga je dražila, ko je izpraznil čašo.

— O ne, draga carica! — je odgovoril Torres. — Zdaj je zopet vse jasno. Zopet imam svoje zvesto srce v oblasti. Žreb ti je določil za moža Francis Morgana, tistega, ki ti je poljubil roko.

— To je možka beseda. Zdaj si govoril resnico, — je dejala svečano. — Njegov obraz sem videla in vedela sem že davno, da mi je namenjen Francis.

Te besede so Torresu vrline pogum in zato je nadaljeval:

— Prijatelja sva, Francis je moj najboljši prijatelj. Ti, ki vse veš, poznaš tudi običaj, da prinese nevesta ženinu doto. Poslal me je kot svojega najboljšega prijatelja, da si ogledam nevestino doto. Ne smeš namreč pozabiti, da je Francis eden najbogatejših Američanov. V Ameriki so ljudje sploh zelo bogati.

Carica je tako naglo skočila z divana, da se je Torres ves sključil in v strahu pričakoval, kdaj mu zasadi nož med rebra. Toda carici ni prišlo niti na misel, da bi se mu primerno zahvalila za to nesramno laž. Hitro je smuknila skozi vrata, ki so vodila v notranje sobane.

— Pojdiva! — je zaklicala Torresu.

Ko je stopil v drugo sobo, je Torres takoj spoznal, da stoji v caričini spalnici. Toda oprema sobe ga ni zanimala. Carica je dvignila pokrov okovanega kovčega in namignila Torresu, naj pogleda, kaj je v njem. Ubogal je in zagledal zaklad, o katerem se mu niti sanjalo ni. Deklica iz Velikega doma je govorila resnico. Dragoceni kamni, čijih vrednost se s številskimi sploh ni dala določiti, so ležali v kovčegu kar na kupih. Tu so bili rubini, topazi, dijamanti, safiri in drugi redki dragulji, največji in najčistejši, kar jih je kdaj poznal svet.

— Sezi z obema rokama globoko v zakladnico, — je dejala, — in prepričaj se, da te igrače niso plod človeške fantazije, temveč da imaš pred seboj prave dragule. In ko se sam prepričaš, da nisem brez dote, boš lahko poročal svojemu prijatelju, da me lahko brez skrbi poroči.

In Torres, ki mu je stara žlahtna kapljica še vedno kumela po glavi, je rade volje izpolnil njeno povelje.

— Kaj ima to steklo res tako ogromno vrednost? — je vprašala ironično. — Tvoje oči so se razširile, kakor da vidiš bogve kaj.

— Niti sanjalo se mi ni, da je na svetu tak zaklad! — je zamrmral Torres s pijanim glasom.

— Praviš, da so vredni več, kakor vse na svetu?

— Da, več kakor vse na svetu.

— Tudi več, kakor plemenitost, ljubezen in poštenje?

— Več, kakor vse človeške vrline. Človek bi kar zblaznel, če jih pogleda.

— Ali se da z njimi kupiti tudi ljubezen in možka odnosno ženska zvestoba?

— Z nimi lahko kupiš ves svet!

— Povej mi, — je spregovorila carica, — ti možki, ki si objemal že nebroj žensk. Ali se da kupiti s temi dragulji tudi ženska?

— Od kar stoji svet so kupovali in prodajali ženske z dragulji in njim na ljubo so se ženske same prodajale.

— Ali bi mogla s temi dragulji kupiti tudi srce tvojega prijatelja Francisca?

Tu ji je Torres prvič pogledal v oči, prikimal z glavo in zamrmral nekaj, dočim so se mu oči od pijanosti in sijaja neizmernega bogastva kar iskriale.

— Mar jih plemeniti Francis res tako visoko ceni?

Torres je molče prikimal z glavo.

— Ali jih vsi tako cenijo?

Torres je še bolj navdušeno prikimal.

Carica se je razposajeno zasmejala. Torres je čutil, da se mu roga. Nagnila se je in zagrabila polno pest draguljev.

— Pojdi za menoj! — mu je velela. — Pokažem ti, kako jih cenim jaz.

Sel je za njo skozi sobo in prišla sta na teraso, ki je obdajala tri stene nad jezerom. Četrto steno je tvorila strma skala. Ob vznožju skale je bil v jezeru velik vrtinec. Torres je takoj spoznal, da se steka tu voda od vseh krajev.

Carica se je znova zasmejala in vrgla pest draguljev naravnost v vrtinec.

— Tako jih cenim jaz! — je dejala in ga prezirajoče pogledala.

Torres se je takoj streznil.

— In ti dragulji se nikoli več ne vrnejo! — se je zasmejala carica. — Nobena stvar se ne vrne iz tega vrtinca. Le poglej!

Vrgla je v jezero šopek cvetlic in takoj so izginile v vrtincu.

— Če se nobena stvar ne vrne, potem pa res ne vem, kam gre vse, kar pride v ta vrtinec — je dejal Torres.

— Že mnogo ljudi je izginilo v njem — je dejala carica zamisljeno. — In vendar se ni še nihče vrnil. Tudi moja mati je šla po smrti tja, od koder se ne vračajo. Bila sem še dete, da so vrgli njeno truplo v vrtinec.

Naenkrat se je ozrla na Torresa in spregovorila:

— Zdaj pa pojdij in povej svojemu gospodarju — to se pravi prijatelju, kaj si videl. Povej mu, kakšno doto mu lahko prinesem. In če je tudi on tako lakomen, kakor si ti, če tudi on tako hrepeni po teh koščkih stekla, me bo kmalu objemal. Jaz ostanem tu in ga bom v sanjah čakala. Šumenje valov mi zelo ugaja.

Torres je takoj izpolnil njeno povelje. Stopil je v caričino spalnico, potem se je splazil tiho nazaj k vratom, da pogleda na verando. Videl je, kako je carica sedla, sklenila roke in se zagledala v vrtinec. Naglo je planil h kovčegu, dvignil pokrov, zagrabil polno pest draguljev in jih spravil v žep. Komaj je pa segel v kovčeg drugič, se je razlegel za njegovim hrbtom ironičen caričin smeh.

Strah in jeza sta bila tako velika, da je planil k nji in jo prisilil, da se je umaknila na verando. Bil bi jo zgrabil, če bi ne bila potegnila iz nedrži bodala.

— Tat — je spregovorila tiho. — Podla duša. Tatove čaka v dolini izgubljenih duš nezizogibna smrt. Takoj pokličem svoje vojščake, da te vržejo v vrtinec.

V kritičnem položaju je postal Torres iznajdljiv. Potuhnil se je, kakor da nehoti ogleduje vrtinec, nato je naenkrat prestrašeno vzkljnil, kakor da vidi nekaj groznega. Pokleknil je in si zakril z rokami na videz prestrašeni obraz. Carica se je ozrla na vrtinec, da se prepriča, kaj je Torres čakal. Kakor tigr je planil pokoneu, jo zgrabil za roke in ji iztrgal bodalo.

Torres si je obrisal potno čelo. Ves se je tresel od razburjenja. Carica ga je ta čas radovedno ogledovala. V njenih očeh ni bilo nobenega strahu.

— Peklo te je vrglo iz sebe, — je zasikal Torres v divji jezi. — Carovnica si, ki ti pomaga samo peklo. Vendar si pa ženska in kot taka umrjoča. Slabotna si, kakor vsi ljudje, podvržena si vsem ženskim strastem in zato izbiraš. Ali te vržem v vrtinec, kjer te čaka nezizogibna smrt, ali pa ... (Dalje prihodnjč)

kaj je ovjra njegovi ljubezni. Njegovi nerodni čevlji Mimici ne ugajajo. Takoj je sklenil, da se prej ne pokaže Mimici, dokler ne odpravi te ovire.

Začel je hoditi na dolge izprehode v okolico, mislil na Mimico ter brutil in guli čevlje, kar se je dalo. Do prvega morajo biti raztrgani, kajti sicer mu njegov preveč varčni oče ne bo hotel kupiti drugih. Nakana se mu je posrečila. Oče ga je sicer ozmerjal, da se je kar kadilo:

— Zakaj pa nisi pisal, da imaš čevlje raztrgane, bi ti jih bil kupil na sejmu, tam so vendar cenejši.

Sin je molčal in se smejal, ko mu je oče z namrščenimi obrvmi in s tresočo roko odštel denar za čevlje.

In kupil si je čevlje, lahke, ošiljene, z gumastimi podplati. Ovira njegovi ljubezni je bila odpravljena. Ko je Mimi šla iz šole, jo je pogumno mahnil za njo.

Okrenila je glavo tako za centimeter, pogledala s krajcem očesa in takoj videla, da ima France nove čevlje. "Zaradi mene jih je kupil. Kako tiho hodi. Pa me ima res rad." Njeno samoljubje je bilo globoko počučeno. Kar nevede je odletela o sama ključavnica, ki je zapirala Francetu njeno srce. Deveta je zletela že prej, ko je "slučajno" zvedela, da je Francetov oče župan. Županov sin, hm, no, to se že bolje sliši.

Kadar jo je France sedaj pozdravil, mu je vselej odgovorila, včasih se mu je celo nasmehnila. Tudi govorila sta že nekolkokrat, seveda samo o šoli, matematiki, "čevkih" in sitnih profesorjih, vendar govorila sta, in France je bil presrečen vidnega uspeha, ki so ga imeli on in njegovi novi čevlji. Vse, kar še ni, pride časoma, se je tolažil in bil prepričan, da ni več oblačka, ki bi zatemnil njegove ljubezni. Pa se je siromak prezgodaj veselil. Prijadral je oblaček, nepričakovano, za ubogega Franceta je bil to cel oblak, prinesel ga je spak vseh spakov — ženska moda.

Mimi si je zaželela modnega peresa. Mimi je hotela modno pero, zahtevala je, da se izkaže France praktičnega kavalirja in ga ji kupi.

Prav v soseščini šole je namreč razstavila podjetna modistka svoje umotvore. Mimi je morala hoditi mimo, in ni čuda, da so ljubki klobučki iz blesteče slame s koketnimi modnimi peresi ob straneh takoj navdušili njeno za vse dobro in lepo tako vneto srce.

— Ah kako so apartni, šik, elegantni. Tudi jaz ga moram imeti.

Takoj se je odločila, da poprosi mamo in papačka. Mama je bila mnenja, da je njen lanski slamnik še dovolj dober. Mnogo solz je bilo treba, da se je končno omehlil papaček in odrinil svoji ljubi Mimi stotak za klobuk, da bo mir, je rekel.

Vsa drhteča je vstopila pri modistki.

— Dve sto, dve sto petdeset, tri sto petdeset, štiri sto ... — Toliko?!

Bleda prodajalka se je drobno nasmehnila.

— Kaj pa mislite, gospodična, to so vendar sami pariški modeli. Modno pero je zadnja moda. Brez peresa imamo seveda tudi cenejše.

— Ah!

Končno se je odločila za ljubek črn slamniček iz blesteče slame, seveda brez modnega peresa, njeno srce pa je že takrat trdno sklenilo: "Če me ima France res rad, mi mora kupiti modno pero."

Drugi dan si France ni mogel razložiti, s čim je zopet užalil Mimi. Postala je sršenasta kakor prve dni, ko je hodil za njo. Ni mu odgovarjala, ni ga pogledala. Kje neki tiči zdaj vzrok njene jeze, saj čevlje in obleko je imel brezhibno, prav po meščanski modi. Ves nesrečen jo je rotil, naj mu pove, kaj jo žalosti in zakaj se jezi nanj, a ona je na vse le molčala.

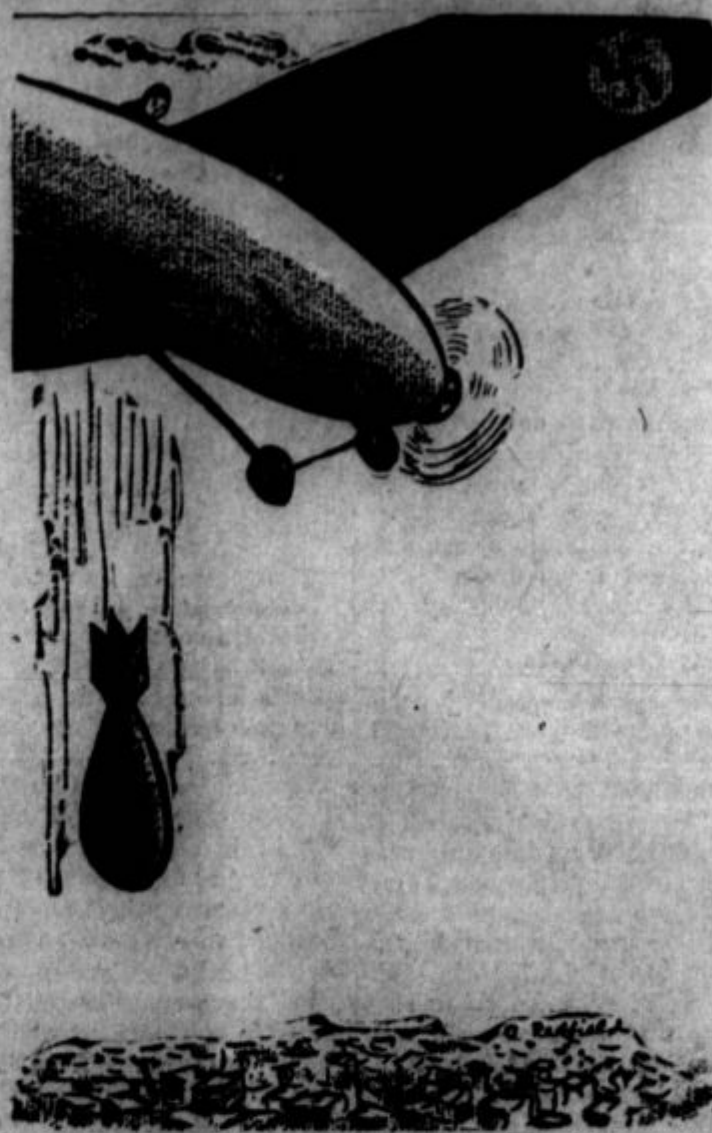
Šele tretji dan (kakor slučajno, prav ko sta šla mimo modistkine izlozbe) se je Mimi sunkoma okrenila, ga ostro pogledala in pokazala v okno:

— Vidite?

— Vidim! je zajecjal France, čeprav sam ni vedel, kaj vidi.

— Tisto zeleno pero tam na klobuku? je nestrpno ponovila Mimi.

VRHNJA PLAST

"Kar vrzi—vsi so naši sovražniki."

— Vidim! je prikimal France in se oddehnil.

— Torej, če me imate radi, kakor pravite, mi kupite takšno pero za na klobuk. Sicer pa ne hodite več za menoj, sita sem že teh neumnosti — in odrzela je.

France pa je stal, strmél zdaj v izložbo v tisto dolgo zeleno pero, zatakajeno za klobukom, zdaj za Mimico, katere modri plašček se je včasih pokazal izmed množice ljudi. Ali je res, ali se je šalila? Ali naj stopi za njo in jo še enkrat povpraša? Saj bi je ne dohitel, četudi se ji je neznansko mudilo.

— Gospodična Mimi, ali bi res radi tako pero?

— Res! Kupite mi ga ali pa ne hodite več za menoj. Zardela je in se vgriznila v ustnico, videl je, da jo je zelo aram. Sedaj je verjel.

Lahko se reče: kupiti, a kje vzeti denar? Trideset dinarjev je imel za zvezke in peresa. Glede denarja je bil njegov oče silno strog, vse do pare mu je moral povedati, za kaj je izdal. Vendar se je oglašil pri modistki.

— Petdeset, sedemdeset, sto dinarjev, po dolžini in kakovosti.

— A tako, hvala!

Peresa so bila predragá. Ni mogel ugoditi želji svoje izvoljenke. Zbogom prva ljubezen, zbogom lepe mladostne sanje! Od žalosti ves pijan se je opotekal po ulici.

Sedaj se je on ogibal Mimice. Kako bi ji mogel tudi priznati, da nima denarja, da bi ji mogel kupiti modno pero.

Zopet je hodil na dolge izprehode v okolico, da se je ognil Mimici in skrll svojo žalost pred posmehujočimi se sošolci.

Kako bi prišel do modnega peresa, to je bil najvažnejši problem njegovih misli. Tuhtal je in tuhtal, pa ni mogel iztuhitati pametne. Vse bolj se mu je temnilo čelo in glava se mu je nagibala od težkih misli.

Oh, to nesrečno modno pero! Mahoma pa je postal in dvignil glavo. Rešila misel mu je kakor iskra razsvetlila turborno razmišljanje. Kje pa dobe fantje na kmetih peresa, da si jih zataknejo za klobuk, če hočejo izzvati fante iz sosednjih vasi?

Ozrl se je za plotove, se nasmehnil in pokimal: "Da, tako napravim!" In ves pozivljen ter prevzet od te nove misli, je hitreje stopal dalje.

— Ko kooovak, je za plotom mirno razpavljal petelin s putami, ki so mu pritrjevale:

Listen to and Advertise over PALANDECH'S YUGOSLAV RADIO Folk Songs and Music Tamburitzza Orchestra

Station WWAE, Every Sunday 1 to 3 306 S. Clark St., Chicago — Har. 3006

All ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju edini dar trajne vrednosti, ki ga ali sorodniku v domovino? To je za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Greh

Jaroslav Vrchlicky:

V železniškem kupeju d razreda sta si sedeli nasproti deklici. Najbrže sta se pe sodeč po črnih usnjenih obligatnim zlatim napisom "aik", ležečih na sedežu — ali pa iz zavoda kam bliže k staršem, ki so bili višju. Lepi deklici, tako med dvanajstim in petin letom. Starejša, na prvi resnejša črnolaska simpatovalna, je sedela mirno na sedežu, mlajša, koketna dinka s topim nosom in mušnimi očmi, se je vedno tala in neprestano brskala v ročni torbici, zdaj v mraseboj, kjer sta ležala njun črnika. Doalej nista deklic govorili. Starejša je zrla kakor zro Madone iz svojih rov, na okolico, ki jo je stokrat prepotovala in ki bogve kaj slikovita, mlajš vedno brskala. Končno je nila iz torbice dve pomarančuli eno smehlajoče varišči. Ta je odklonila z sunkom. To ni mlajše razlo. Eno pomarančo je polnoroče, drugo je začela Odlučila je z belimi prstiček olupka in zagrebala vrsernih zobkov v rdečo med da hipoma se je njen doslej ljajoči se obraz zatemnil zletela nagrizena pomaranč kor blisk skozi okno. Dek segla po drugi. Najbrže že nevoljna od prvega neudruga razpolovljena pomar je šla za svojo torbico.

"Kaj vendar delaš, Luiza, je oglašila s strogim alton lasko, "metati pomaranče je res greh!"

"Eh, kaj, prva je bila druga se pa ni dala lupiti bi se s tem jezil, pa kaj je nega s tem? Ti vendar ne jameš, da bi bilo sploh kaj. Jaz vendar lahko delam, ki mi zljubi, dokler hočem. bom tudi delala," je pristal energičnim naglasom.

V tem je zažvižgal vlak klici sta bili na svoji postat tro sta segli po solnčnikih i pah in izginili s stopnic sen.

Glej, pomislil sem, sklju kotu sosednjega, zgolj s poneno steno pregrajenega kupe dekile ne veruje v greh, vedno delala, kar se ji bo zljub dokler bo hotela.

Kako nezadovoljiva mo Kakšna nada v bodočnost!

Danes trga še pomaranč nekaj let bo trgala srca mentalnih mladeničev, in nekaj let eksistenco in bla rodobine. In vse to do delala no, dokler bo mogla — to se delati, zakaj slučajno za paragrafov.

(Iz češčine Mě Scholle-Začeva.)

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$2.00 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zaposnitvi \$1.50 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzka, reči, je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaše lastnina, gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Če listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$2.00	Za Ciceo in Chicago je...
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 1.50
2 tednika in..... 3.00	2 tednika in..... 1.50
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 1.50
4 tednike in..... 1.90	4 tednike in..... 1.50
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$2.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Menor Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu Prosvete in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storite, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družina #.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. družina #.....

3)..... Čl. družina #.....

4)..... Čl. družina #.....

5)..... Čl. družina #.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Modno pero

Ina Slokanova

Šestošolec Franc se je strastno zaljubil v petošolko Mimi, ki pa o tej ljubezni ni hotela nič vedeti. Kajti je bil France doma z dežele iz neke prav majhne vasi, ki na nobeni zemljepisni karti niti s piko ni označena. Poleg tega ni ta "rovatar", kakor ga je ljubezivo nazivala, imel niti najmanjšega pojma, kako se po dijaških predpisih odkriva ljubezen. O cvetkah, skrivaj položenih na klop oboževanke, o vtiho-tapljenih pisemcih s pretresljivo vsebino "ohov" in "ahov" in o

zaljubljenih pesemcah ni bilo tu niti govora. Prav nič tega ni znal ubogi zaljubljeni France. Svojo ljubezen je kazal samo s tem, da je v šolo in iz šole grede štorikjav za svojo oboževanko in jo občudoval od zadaj in skrivaj. Seveda to ni ostalo Mimici dolgo prikrto. V začetku ji je laskalo, ko ga je pa nekoč skrivaj natančneje ogledala in opazila njegove gorjanske kvedre in staromodni klobuk in so se tudi sošolke že začele nekaj posmehovati, ji je končno začel ta nevoljen spremljevalec presadati. Nekeč se je sredi ceste okrenila, zavihala nasek, napela žobico in ga nahrulila:

— Zdaj mi je pa že dovolj. To vaše štorikljanje mi gre na živce. Zahtevam, da se takoj odstranite!

France je zardel, zatem prebledel in ni vedel reči drugega kakor:

— A tako!

Potem se je počasi vrnil.

Od takrat je imela Mimi pred Francetom mir in bila je prepričana, da bo njeno srce vedno z devetimi ključavnicami zaklenjen zanj.

France pa ni mislil tako. Mimi je bila njegova prva ljubezen, in prva ljubezen, pravijo, se ne pozabi kar tako. Tega mnenja je bil tudi France. Sedaj je vedel,